

ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Фундаментальна бібліотека

СЦЕНАРІЙ

"О.С. Забужко:
55-літтю

Письменниці присвячується..."

*«...вже дівчинкою я знала, що належу до нації,
котра завдячує літературі самим своїм існуванням.»*

Одеса - 2015

Оформлення: портрет Оксани Стефанівни Забужко, панно улюблених книг “Авторка українських бестселерів”.

Ведучий І.

Оксана Забужко — наша сучасниця, відома українська письменниця. Її твори (лірика, оповідання, есе, повісті, романи) вже встигли завоювати любов читачів і визнання критиків в Україні та за кордоном. Вона — учасниця всіх можливих форумів, слухань і консультацій. В одному з періодичних видань висловила думку: *“Безкнижна нація — бомба, закладена під майбутнє. Чому в нас є письменники, але немає літератури як суспільної реальності? Чому українську книжку важко знайти на полицях книгарень? А там, де ці книжки все ж таки є, вони аж ніяк не користуються шаленим попитом? Чого конкретно нам бракує: державної підтримки, ринкових механізмів чи, може, як іноді кажуть, “треба краще писати”.*

Диригенте свічок! Ув очах мерехтять чоловічки...
Чорна графіко тіней, обійми на мент розімкни —
Ах, за сам тільки жест, котрим він відкидав рукавички,
Я готова прийняти щось більше за муки земні!

Диригенте свічок, Ваші руки гіллясто-нервові
В цьому світлі непевнім оголені майже до пліч.
О, я чую — сповзають з лиця всі усмішки липкі й випадкові,
Як під натиском пальців нагар, що знімають зо свіч.

Розгоряється сцена світінням сухим і гарячим,
Ваш чіткий силует невитравний, хоч очі стули...
Диригенте свічок! Таж, крім мене, ніхто їх не бачить —
Цих вогнів, що дрижать в канделябрах, неначе патрони в стволі.

Ведучий ІІ.

Письменниця Забужко існує всупереч нашій парадоксальній реальності. Її видають чималими тиражами, перевидають, перекладають за кордоном. Її поважають чи сприймають як одіозну особистість. Захоплено читають або, не обов'язково читаючи, оголошують вдало розкрученим брендом. Із нетерпінням чекають нових речей чи в'їдливо закидають письменниці тривалу паузу і перехід на “громадську роботу”. Втім Оксана Забужко може собі це дозволити. І не лише це: “Я пишу насамперед для того, щоб отримати успіх у себе, бути самій задоволеною результатом, а це ой як нелегко, бо в мене до себе вимоги гіпервисокі. Бо що таке, власне, успіх? Це коли людина читає твою книжку як таку, що має безпосередній особистий стосунок до її життя. І не треба вигадувати якихось трюків, треба просто бути максимально чесним.”

Кожен досвід чогось та вартує, принижено твердять
Всі, обрубані досвідом. Кожен — крім досвіду смерті,
Докидаю в рядок і витрушую крихти: познач
Скрайню точку на мапі, приїдь, зупинись на окравчику тверді —
І тебе здожене, наче поїзд по колії, плач.

І, крізь наглий наплив голубого зубовного дзвону,
Розумієш просте і гірке, як вино на розлив:
Можна жити і так — все життя утікаючи з зони,
Можна навіть писати — на вітер, обривками слів...
Тільки множаться сполохи в скронях і небі блідому,
Та срамотна вітчизна, як щоки од згадки, горить:
Півжиття — за плечима. На плечах — ні слави, ні дому.
А попереду — море, яке не здолаєш убрид.

Ведучий І.

Письменниця дотримується у своїй літературній діяльності такого принципу: “Перша і головна заповідь письменника: не збреши. Здавалося б, просто. Та саме вона, коли триматись її послідовно, й робить літературу небезпечною професією — як у альпініста або водолаза”.

...А ти за шеломянем. І між нами
Дрижать легкі моря, посічені човнами,
Й пориті літаками небеса.
І кавкання чайок звістує ранок,
І юний воїн — з бомбою й Кораном —
Встає зі сходу, вбраний у багряне,
І страх зі снів на берег виповза, —
Де ніжних міст розсипані суцвіття,
Де, як борлак, здригається століття
В кільці чужих і рідних україн, —
І я встаю, залишуючи рани,
І знов горять комп’ютерні екрани
Твоїм листом і голосом твоїм.

Оксана Стефанівна належить до того покоління українських письменників, яке за своєю біографічною метрикою, від дитинства-отроцтва і далі, хронометроване катастрофами нашого народу, нашої країни. Вона любить і добре пам’ятає своє дитинство, але ж яка то зболена любов.

В перших рядках сповіщаю, милий: любов минула –
Мов, повагавшись, скотилася в лунку більярдна куля
(Вічнозелений газон потертого плюшу,
По якому гонить сліпий кийок круглі, стверді од страху душі).
Кожного ранку, замість гімнастики, лежачи в ліжку,
Вмикаю в уяві твої очі сіамської кішки,
Шляхетний профіль, роздвоєне підборіддя
(Мов копито! – як писала одна із мого поріддя), –
І, на довершення вправи, тебе висвітлюю голим.
Вислід – блискучий: зовсім не чую болю...

Ведучий II.

Оксана Стефанівна Забужко народилася 19 вересня 1960 року у місті Луцьк в родині філологів. Писати вірші почала з п'ятирічного, “дописемного”, віку. Причому, поряд з віршами про зайчиків, сонечко, дощик, що їх охоче друкували у періодиці (доки батько не потрапив до “чорних списків КДБ”), “я вже у вісім-дев'ять років натхненно шкварила таку дисидентсько-патріотичну лірику, що можу сміливо сказати: своїм “шістдесятництвом” я перехворіла в дитинстві”. Навчаючись у школі, багато пише. Невдовзі відбувся й перший літературний дебют в альманаху “Вітрила”. Луцьке дитинство тривало до восьмого року життя, коли батьки, переслідувані місцевим КДБ, знайшли змогу переїхати до Києва й започаткували новий життєвий старт. Вони були обоє філологи-україністи, науковці, але їхні дисертації, рекомендовані до захисту, так і зотіли у шухляді письмового столу, що є наочним утіленням двох нереалізованих життів у полоні насильницьких обставин. “Зростала я в чомусь вельми подібному до в'язниці з полегшеним режимом, — з п'ятилітнього віку твердо знаючи, що поза хатою, з “чужими”, треба мовчати або говорити зовсім не про те, що думаєш”. То хіба ж це не зболене дитинство?!

Ведучий I.

Студентські роки на філософському факультеті Київського університету, з 1977 по 1982-й, — письменниця назвала найпохмурішим періодом у житті. У 1982 році вступила до аспірантури на факультет естетики. У цей час в лікарні від раку вмирав Оксанин батько: “почалося моє життя від власного імені — і на власний-таки ризик”.

По закінченні аспірантури О. Забужко “відкриває для себе Америку”: два роки викладала українську літературу в американських Пітсбурзькому і Пенн-Стейтському університетах, один семестр — в Гарварді. Потім мешкала у Києві, працювала викладачем.

Філософ, науковець, перекладач, поетеса і письменниця — усе це природно поєднується у творчому таланті Оксани Забужко.

Ведучий II.

Вона входить до числа найвідоміших україномовних авторів. У своїй творчості Оксана Забужко приділяє значну увагу осмисленню української ідентичності, а також питанням розвитку інтелігентного творчого середовища в Україні.

Забужко стала відомою в Україні і за її межами завдяки роману “Польові дослідження з українського сексу”, який вийшов друком 1996 року. Книжка, присвячена сексуальній та особистій свободі жінки, спричинилася до гучного скандалу та великого успіху водночас.

Ведучий I.

Старше покоління, що виросло в радянські часи, було обурене новаторським стилем авторки та образливою, на їхню думку, табуваною ще на той час лексикою. Однак, не зважаючи на критику, книжка перевидавалась більше десятка разів і стала першим бестселером в сучасній Україні. Книжка розповідає про українку, яка приїжджає в США. Героїня переживає болючий сексуальний досвід, від якого довго не може оговтатись. Вона намагається проаналізувати, чому й досі не може позбутися прив'язаності до чоловіка, який змусив її страждати, відсилаючи таким чином читача до цілого комплексу владних стосунків між пост-колоніальною країною та її колонізатором — СРСР.

Виявляється, це було непорозуміння.

Це була тільки проба, а її сприйняли буквально.

Ріки зараз вернуться до витоків.

Вітер спиниться на кругах своїх.

Дерева, замість брунькуватись, змаліють до кореня.

Діди побіжать за м'ячиком.

Глянуть у дзеркало - й знов вони діти.

Померлі прокинуться, спантеличені.

Все, що робилося, буде нарешті відроблено.

Що за полегкість! Спочиньте, всі, хто багато страждав.

Ведучий II.

Цей роман справив незворотній вплив на українську літературу. Завдяки Оксані Забужко теми сексу і гендерної рівності перестали бути табу в художній літературі, а кількість жінок в письменстві стрімко зросла. Однак цієї однієї книжки все одно не достатньо для повної емансипації суспільства. Забужко каже, що українських жінок досі не сприймають серйозно “ні в доброму, ні в злому” в усіх сферах життя, тому що українці пропустили феміністичну революцію 1960-70-х рр. — дуже важливий і необхідний рух в процесі модернізації нації, через який пройшла більшість західних країн.

Ведучий І.

Оксана Забужко є автором таких творів: “Травневий іній”, “Диригент останньої свічки”, “Автостоп”, “Новий закон Архімеда”, “Інопланетянка”, “Казка про калинову сопілку”, “Музей покинутих секретів”, оповідань “Сестро, сестро”, “Дівчатка”, “Я — Мілена”.

Оксана Стефанівна — автор філософських досліджень “Дві культури”, “Шевченків міф України: спроба філософського аналізу”, “Notre Dame d'Ukraine: Українка в конфлікті міфологій”, книги вибраних есеїв “Хроніки від Фортінбраса” та публіцистичного збірника “Репортаж з 2000 року”.

Ведучий II.

Найглибші таємниці жіночої душі у виконанні кращого майстра психологічної прози — Оксани Забужко. Вона говорить за речі, про які досі в українському мистецтві не говорилося, так відверто, в таких подробицях, що дух захоплює, падають всі завіси, і солодко, і страшно стає...

Візьмемо для прикладу збірку малої прози різних років “Сестро, сестро”. Повість “Казка про Калинову сопілку”, що увійшла до збірки, — дивовижний зразок того, як на канві народної казки традиційними червоно-чорними нитками можна вишити свій, що вражає будь-яку уяву, візерунок. В оповіданні “Я — Мілена” побутові сценки з життя героїв, завдяки якимось вихопленим з справжнього життя дрібницям, здаються абсолютно живими. У повісті “Дівчатка” мова йде про те, що переживає в юному віці кожна дівчинка — дружба, що граничить з любов'ю; довіра, зраджена не брехнею, але мовчанням. “Сестро, сестро” — безумовно, оповідання про родину авторки, хоча вона надала персонажам інші імена.

Ведучий І.

Роман Забужко “Музей покинутих секретів” більшість критиків називають “підручником по Україні та українській історії”. Над цією книгою письменниця працювала майже сім років. У романі майстерно поєдналися історичний детектив, містичний трилер та соціально-психологічний аспект. Сни і дійсність тісно переплетені. Українська історія за останні 60 років уперше постає живою та цілісною. На 800 сторінках — десятки доль і сюжетів: бойові стежки УПА, закриті архіви КДБ, забуті драматичні сторінки радянських 1970-1980-х років і бурхливих 1990-х.

Головні персонажі проходять безліч випробувань на людські честь і гідність. Твір Оксани Забужко — новий погляд на наше сьогодення. “Це роман про любов і смерть, — говорить сама письменниця, — про те, що зі смертю насправді ніщо не закінчується.”

Ведучий II.

“З мапи книг і людей” Оксани Забужко — вибрані есе, об'єднані темою культурного простору довкола нас. Розповідь від першої особи, тонко переплетений жанровий мікс

мемуарів рецензії, біографії, філософського роздуму та культурологічної розвідки зробили цю книжку привабливою для всіх, хто має смак до вдумливого читання.

“З мапи книг і людей” є, певною мірою, своєрідним нагадуванням про видатних постатей минулого століття. “Люди, чиї портрети тут зібрано (і кого я мала й маю високу честь називати своїми друзями), — міркує Оксана Забужко, — представляють акурат три покоління української інтелігенції — вважати, ціле ХХ століття”.

Ведучий І.

На “Мапі” Оксани Забужко позначено життєві історії Леоніда Плюща, Юрія Покальчука і Соломії Павличко, фільми Ларса фон Трієра, Андрія Тарковського та Олександра Довженка. Авторка хвилююче розповідає про Чорнобиль, колективізацію, Першу та Другу світові війни, українські реалії та радянський спадок.

Ця книжка — своєрідне оновлення цінностей. Адже час неухильно минає, події нашаровуються, інформація накопичується й дуже легко розгубитися і заплутатися у сучасному світі. Без орієнтирів не обійтись. Як мінімум для того, щоб встигати за часом і не загубити себе в сучасному світі, слід читати такі твори.